

Ivana Zajc

Vesna Radovanovič: Krompirjev sladoled.

Ilustrirala Nataša Vertelj.

Maribor: Pivec, 2022.

Krompirjev sladoled Vesne Radovanovič je tip zgodbe, ki pojasnjuje nastanek in razvoj določenega pojava skozi zgodovino, v tem primeru razširjene sladice – sladoleda. Tema bo mlajše bralce zagotovo pritegnila, tako kot privlačen naslov slikanice z domišljjsko zgodbo o prav posebnem, krompirjevem sladoledu, besedilo pa sklene spremno besedilo, ki na jasen način predstavi, kako se je priljubljena jed širila po svetu (z dvorov v druga okolja vse do globalne razširjenosti), ob tem pa po novih in novih recepturah dobivala različne okuse. Na koncu slikanice najdemo tudi pravcati recept za pripravo krompirjeve različice sladoleda, posebne variacije te “zmrzline”, kot so sladoledu na Slovenskem rekli še v 19. stoletju. Če torej zgodbeni okvir predstavi sladoled in njegovo privlačno zgodovino ter bralca izzove z zanimivo temo, pa je drugi element te slikanice fiktivna zgodba o krompirjevem sladoledu.

Že na naslovni strani slikanice z ilustracijami Nataše Vertelj srečamo personificirani sladoled, ki je še brez okusa, in krompir, lika, ki ju poveže nenavadna usoda. Vse se začne na severnem tečaju, kjer živi sladoled, ki pa se otrokom ne zdi zanimiv, saj je tam tako ali tako vse zmrznjeno. Protagonist zgodbe si želi slave, o njej sanjari in cele noči ne zatisne očesa, za nasvet pa povpraša krompir. Ker se pogovarjata z blagim šepetom, sta

si naenkrat že kar preveč blizu, zato krompir zmrzne in onemi. Ne samo to – sladoled in krompir “sta celo primrznjena drug k drugemu”, in ker želi sladoled krompirju rešiti življenje, se odpravi v toplejše kraje, skoči na ladjo, ki se je ustavila v pristanišču, zatem pa hladne zaboje, v katere se je zatekel skupaj s krompirjem, prestavijo v tovornjak, s katerim po hišah in gostilnah prodajajo zamrznjeno hrano. “A tega čudnega para niso mogli nikomur prodati. Eni so zmajevali z glavo, češ, kaj vse si bodo še izmislili, drugi so se samo nakremžili, tretji pa so se celo hihitali,” beremo. Zgodba dobi v nadaljevanju dodatno geografsko širino, saj bralca popelje na Kitajsko, kjer lastnik restavracije Liu Bosan med nakupovanjem naleti na zanimivi par in se kljub nejeveri prodajalca odloči, da bo poskusil iz njega napraviti nekaj okusnega. Lastnik vrhunske restavracije pripravi krompirjev sladoled in vest o njem se hitro razširi, saj ga hočejo pokusiti vsi. Zaradi izvrstne jedi se pred restavracijo vijejo dolge vrste mladih, ki se vračajo znova in znova, zato *chef* odpre še sladoledarno. “Priatelja, ki sta prepotovala dolgo pot s severa, sta tako ostala za vedno skupaj, združena v sladki dobroti, ki je osvajala sladokusce in sladoledokusce,” se pripoved konča, zatem pa bralca povabi, naj si krompirjev sladoled pripravi tudi sam.

Če je faktični, okvirni del knjige zanimiv, pa je njen fabulativni del veliko manj prepričljiv. Protagonista – sladoled in krompir – bralca spremljata skozi celotno zgodbo, vendar je njuna karakterizacija zelo skopa. Bralec izve, da sta prijatelja, a njun odnos ni posebej opisan, o njegovi vsebini ne izvemo ničesar (ne izvemo, kdaj in kako sta se spoznala, kako dolgo sta prijatelja, kaj jima to prijateljstvo pomeni ali kako ga gojita), zato njuna vez v besedilu ne deluje prepričljivo, čeprav je eden ključnih motivov zgodbe. Prav tako bralec ne izve, za kakšna lika pravzaprav gre in kakšni sta njuni osebnosti, saj sta izrisana brez globine. Edina motivacija za sladoledova dejanja je sprva želja po lastni slavi, v nadaljevanju pa ga k delovanju spodbudi strah pred tem, da bi krompir umrl, pri čemer pa ne izvemo, ali je krompir po tem, ko je zaradi mraza izgubil zavest, spet oživel. O doživljanju teh dogodkov s strani protagonistov bralec ne izve ničesar, ne o njihovih reakcijah ne o notranjem čustvenem dogajanju.

Čeprav je knjiga namenjena otrokom v prvih razredih osnovne šole, zapostavlja njihove potrebe po pripovedi, ki je strukturirana okrog prepričljivih literarnih likov z lastnim mišljenjem, željami in motivacijo, kar mladim bralcem omogoča identifikacijo z literarnimi osebami. Razvoj bralcev književnosti osvetlijo ugotovitve Arthurja Appleyarda, ki jih izpostavi tudi slovenska didaktika književnosti in se naslanjajo tako na dognanja razvojne psihologije kot tudi literarne vede, pa tudi na intervjuje

z mladimi bralci ter strokovnjaki. Avtor opiše pet stopenj razvoja bralca književnosti: od igrivega bralca, bralca junaka, bralca misleca oziroma razmišljujočega bralca, bralca interpreta oziroma interpretativnega bralca do pragmatičnega bralca. Bralce, ki bi v roke vzeli *Krompirjev sladoled*, bi najverjetneje lahko umestili med bralce junake, ki v likih iščejo zgledne, neustrašne in privlačne osebnosti, s katerimi se lahko poistovetijo. To je ključen trenutek v razvoju literarne zmožnosti, ki se zatem nadaljuje s preseganjem teh idealnih podob likov, z razvijanjem kritične distance in naposled literarne empatije. Vendar slikanica zaradi vrzeli v besedilu ne ponudi dovolj prepričljivih likov, zato je identifikacija mladih bralcev vsaj nekoliko otežena. Ker lika nista dovolj izdelana in sta izrisana brez jasnih potez in čustev, delujeta bolj kot skici, ki v delo, ki si prizadeva predvsem za predstavitev zgodovine sladoleda, vneseta še nekaj dinamike. Čeprav slikanica predstavi njuno potovanje čez pol sveta, to ne deluje kot dogodivščina, ker ne spoznamo njunega doživljanja in notranjih misli. Pri sladoledu je v največji meri opisana želja po slavi, zato kot lik niti ne deluje posebej pozitivno. Na koncu obe literarni osebi izgineta, se pretopita v krompirjev sladoled, kar pa ni tematizirano s posebno občutljivostjo ali težo; njuna zgodba se nekako izgubi v širši zgodbi proizvodnje sladoleda, ki je očitno tudi v ospredju slikanice. Ta vtis še stopnjuje avktorialna pripoved, ki vključuje dialoge, "glas" drugih likov, ne pa tudi protagonistov. Ker besedila ne zaznamujejo posebni slogovni poskusi in pripoved gradijo jasne, a hkrati neizrazite povedi, bi lahko glas likov predstavljal ključno sredstvo karakterizacije. Tudi kadar je v besedilu govor (na primer samogovor kuharja, ki je odkril novo jed), ta ni posebej izdelan in besedilo izgubi še eno priložnost za to, da bi liki pred bralcem oživel. Besedilo nekoliko rešujejo ilustracije Nataše Vertelj v pastelnih barvah, ki s hladnimi toni opozarjajo na osrednjo tematiko – sladoled. S privlačno in živo risbo ilustratorica slikanici doda ključno dimenzijo, zgodbo pa poglobi z vizualnimi informacijami ter detajli, na primer ob prizoru kuharja Liuja Bosana, ki odpre sladoledarno in veselim otrokom deli kepice, ali pa ob prizoru, ko se prijatelja odpravita na ladjo, pri čemer krompir sladko spi, sladoled pa je videti zelo zaskrbljen. Izrazna in kakovostna ilustracija je tako ključen del te slikanice, ki je z vidika besedila, vsaj tistega dela, ki se spusti v zgodbo o prijateljstvu in pogumu, šibkejša.